

A miskolci

39. Számú Általános Iskola tanulóinak szólító- és keresztnevei

Írásomban a névanyagok egy sajátos csoportjával, az iskolai diáknevekkel foglalkozom. A diáknévvizsgálat elméleti részét tekintve, egyetérthetünk Kovalovszky Miklóssal abban, hogy e nevek nem igazi ragadványnevek, mivel csak ritkán szolgálják a megkülönböztetést, s hogy a névtípusnak csak egy része gúnynév (Köznevelés 25. évf. 24. sz.). Fő szerepe van e névadásban a fiatalok játékos teremtő kedvének, nyelvi tekintetben annak az ösztönös törekvésnek, hogy a legtöbbször semmitmondó, csak a pusztá azonosításra alkalmas anyakönyvi nevekkal szemben olyan, ún. „beszélőnevet” alkosson, amelyek a megnevezettnak testi-lelki tulajdonságát szemléletesen kifejezik. A gyermek- és a serdülőkor realitásigénye, gazdag képzeletvilága s gúnyolódó kedve kétségkívül közrejátszik e névtípus kialakulásában, s e neveket aztán az a szűkebb közösség, amely megteremtette évtizedekkel később is szinte kizárólagosan használja, de csak némi tapintattal: többnyire csak akkor, ha a ragadványnév viselője nincs jelen. Mizser Lajos szerint e névtípus kialakulásában az „elsődleges szerepet a diákság tréfálkozó kedve játssza” (Nyr. 95:40). A hivatalos nevekből játékosan elferdített, eltorzított sok ragadványnévben valóban ez a tréfálkozó ösztön jelentkezik.

A felmérést a miskolci 39. Sz. Általános Iskola felsőtagozatos osztályaiban végeztem. Iskolánk mindössze 20 éves múltra tekint vissza, s jőmagam 10 éve dolgozom itt. A tanulólétszámot tekintve a város kisebb iskolái közé tartozunk. A felsőtagozat létszáma 226 fő, így 4 párhuzamos évfolyamon (8 osztályban) végeztem a gyűjtést. Minden tanulót személyesen ismerek, tanítom őket. Mindennapi munkám során akaratlanul is részese lettem a ragadványnevek használatának.

A tanulók részéről bizonyos fokú „elismerésnek” számít, ha a tanár nemcsak az anyakönyvi nevüket ismeri, hanem az általuk használt diákneveket is. Sok, nehezen kezelhető gyerek „megszelídül”, ha az általa is elfogadott ragadványnéven szólítom, s ez a cinkosság ráveszi arra, hogy szívesebben elvégzi a rábízott feladatot. Ez a tény bizonyítja, hogy a diáknévanyag ismerete és a tanár által való alkalmazása is egyik titka lehet az eredményesebb munkavégzésnek, a jó közösségi szellem kialakításának.

A névkutatók többen is megkísérelték a nevek racionális feldolgozási csoportkialakítását (Mizser Lajos: Nyr. XCV. 40–2.; Berényi Zs. Ágnes: Nyr. XCVI. 414–419.; Bachát László: Nyr. XCVI. 16.; Szilágyi Ferenc: Nyr. LXVII. 51–5.). A számomra legszimpatikusabb csoportkialakítást Guttman Miklós tanulmányából kölcsönöztem (felhasználva Sz. Jankó Katalin: Szombathelyi középiskolások szólítónevei (1983) c. munkáját). Ennek alapján a következő csoportosításban dolgoztam fel a neveket: *I. Testi tulajdonságra utaló nevek*: növés, a fej alakja, hajviselet, mozgás, testi erő stb.; *II. Lelki tulajdonságra utaló nevek*: esze, uralkodó jellemvonás, emlékezetes tett stb.; *III. Egyéb okok alapján keletkezett nevek*: asszociáció, becenevek, filmélmény, névrövidítés, névtorzítás stb.

A NÉVANYAG RENDSZEREZÉSE

I. Testi tulajdonságra utaló nevek:

Alacsony termetre utaló nevek: Csülök, Csöpi, Dugó, Kerütörpe, Lapos, Mini, Mogyoró.

A fej alakja: Szelep (nagyfejű, labdafejű)

Hajviselés miatt: Süni

Kövré alkatúak nevei: Dagadt, Kucus, Pacal, Pufi, Puka.

Mozgásra utaló nevek: Friss, Kacsá (csámpás)

Lányos külsejű fiúk neve: Böbe, Gizi

Testi erőre utaló név: Izom, Csuklós (erőpróba)

Vékony testalkat, sápadt arc: Hipóreklám.

II. Lelki tulajdonságra utaló nevek:

Eszes: Fafej (akaratos, agresszív), Tudós (pejoratív: okoskodó).

Emlékezetes tettek alapján adott név: Csíkos (csíkos trikót hord), Egér (szereti az állatokat, ez volt a kedvence), Júlia (a Kulturális Seregszemlén ezt a szerepet játszotta), Mac-mac (beszélő játékmackója volt), Ninó (kiskorában a mentőautó szírnáját utánozta), Pepe (kiskorában ezt a nevet mondta ki először), Peterka doktor (Petrás, a raj vöröskeresztese), Prinyosz (oroszórán kapta a nevet, Rómeó (a Kulturális Seregszemlén ezt a szerepet játszotta), Zsuga Babus (szeret kártyázni).

Uralkodó jellemvonás alapján adott név: Bűzborz (elhanyagolt, nem tisztálkodik kellően), Dili-Dali (bóhémm: Dallos), Fika (mindig az orrát piszkálja), Vigyori.

Nyelvbottlásból eredő név: Kokasz (kopasz).

III. Egyéb okok alapján keletkezett nevek:

Asszociáció: Acél (Pánczél), Barbara (Barabás; fiú), Fjodor (Fodor), Ilmarinen (Kovács), Ruszki (Orosz), Szekér (Kocsis).

Becenév (zárójelben az eredeti keresztnévet közlöm): Áginkai (Ágnes), Ando (Andrea), Bandej (Endre), Biga-csiga (Gabi-Biga), Cucu (Anikő-Ancu), Csibor (Tibor; ikerítés), Dodó (Dóra), Dorka (Dóra), Dzsudi (Judit), Encsi (Enikő), Ercsacsá (Erika), Gabesz (Gábor), Gigi (Ágnes), Gina (Edina), Gotti (Ágota), Guszti (Kingusztí – Kinga), Ibi (Ibolya), Izsoj (Józsi), Janesz (János), Karesz (Károly), Kenga (Kinga; ikerítés), Kittedli (Kitti), Kornéliusz (Kornél), Ladziga (László), Manyi (Annamária), Mákos (Ákos; ikerítés) Peppa (Péter), Petya (Péter), Pitesz (István), Renita (Renáta), Rikiki (Rita), Ritka (Rita), Söndör (Sándor), Sunyika (Sándor), Szandra (Alexandra), Szilva, Sziszi (Szilvia), Szuzi (Zsuzsanna), Vica (Éva), Vicus (Viktória), Vikseny (Viktor), Zotya (Zoltán), Zsombék-Csombék (Zsombor) ikerítés, Zsolesz (Zsolt).

Filmélménnyel kapcsolatos nevek: Benőke (A kökorszaki szaki), Januária (Zsanuária: a Rabszolgasors című film alapján), Kekukk (A kengyelfutó gyalogkakukk), Mekk Elek (Elek Zoltán), Pepe (A Mikrobi című rajzfilm alapján), Ursi, Ursula (A Bubó című rajzfilm alapján).

Monogramnév: Kisbé (Kiss Benedek Mónika).

Tanár által adott név: Nemecsek, Tündér Lala (Szabó Lajos).

Vezetéknévelem + képző (a zárójelben az eredeti vezetéknévet közlöm): Baki (Bakos), Benci (Benczkó), Beszi (Beszedá), Figi (Figler), Honi (Honos), Hornyai (Hornyák), Jaki (Jakó), Kádi (Kádár), Kali (Kalapos), Kori (Koroly), Koszi (Koszován), Lászi (Lászka), Ludi (Ludmány), Luki (Lukács), Piki (Pikó), Popi (Poprádi), Polgi (Polgár), Pucsi (Pucsek), Simi (Simon), Stubi (Stubnya), Taki (Takács).

Vezetéknév rövidítéssel keletkeztek: Eper (Eperjesi), Bodza (Bodzási), Dara (Darányi), Germus (Germuska), Gyime (Gyimesi), Korpa (Karpacsev), Kóró (Kóródi), Mésza (Mészáros), Ocse (Ocsenás), Pala (Paládi), Poca (Pocsi), Pova (Povázsany), Rubó (Rubóczi).

Vezetéknévelem önállósulása: Cse (Gecse).

Szótagátvités: Faszó-Zsófia (Zsófia), Kaszecs-Szecska (Szegyor).

Névtörzítással keletkezett nevek: Aljosa (Galya-Galjosa), Balek (Balázs), Beki (Becker), Benő (Bene), Berzezi (Beregi), Bibi (Bíró), Borsi (Boros), Csocsa (Csongrádi), Doja (Dojcsák), Döme I. (Demeter), Döme II. (Demény), Feco (Ferencz), Füci (Fülöp), Hohó (Horváth), Holle (Holló), Jakimó (Jakó), Juci (Vályi-Vályuci), Juszuf (Jusztí), Kajla (Klaj), Kamasz (Kamarás), Kera (Kerényi), Koki (Kórózs), Kondi bá' (Kondor), Korhadt Lulu (Korhut Lili), Kosztya (Kosztrub), Kucus (Kupcsik), Lecsó (Lescó), Májkrém, Májszi (Májér), Mika (Miklós), Noszev (Novák), Pacal (Pachmajer), Papír (Papp), Pisa (Pistai), Ricsi (Riskó), Sinyó (Simkó), Skála (Kaáli), Sosi (Sós), Sotyó (Soltész), Strób (Straub), Sula (Sulina), Szegő (Szegenyák), Szoszó (Szabó), Szücsé (Szücs), Tata (Taksár), Tekla (Telihay), Vancsi (Vanczák), Zaba (Záborszki), Zigi (Siegel), Zsozso (Zólyomi).

Besorolhatatlan: Bakó, Bögye, Didi, Dzsosi, Enosz, Kukac, Leo (kislány, de ezen a napon született), Mígó, Macus, Pöce, Puce, Pucus, Tücsök, Ungi-Bungi.

A nevek statisztikai megoszlása:

Testi tulajdonságra utaló név:

Alacsony termet	7
A fej alakja	1
Haj	1

Kövér alkat	5
Mozgás	2
Lányos külsejű fiú	2
Testi erő	2
Vékony alkat	1
Lelki tulajdonságra utaló név:	17
Esze alapján	2
Emlékezetes tett alapján	10
Jellemvonás	4
Nyelvbotlás	1
Egyéb okok alapján keletkezett nevek:	161
Asszociáció	5
Becenév	41
Filmélménnyel kapcsolatos	7
Monogramnév	1
Tanár által adott név	2
Vezetéknévelem + képző	22
Névrövidítés	13
Névelem önállósult	1
Szótagátvétel	2
Névtorzítás	50
Besorolhatatlan	14
Összesen:	199

A számadatok kimutatása szerint a leggyakoribbak a névtorzítással keletkezett nevek, illetve becenevek. Aránylag kevés a külső-belső tulajdonságok alapján adott név, talán azért, mert ezek sértőbbek, s egy-egy hiányosságra hívják fel a figyelmet. Ezeket a neveket nem is szívesen fogadják el az érdekelt tanulók, jobban kedvelik a névtorzítással keletkezett neveket. A nevek mögött húzódó pozitív, illetve negatív töltés, mint hangulati hatás, igen jellemző az osztályközösségre. A sok csúfnév összeforratlanságot, kisebb ellenséges csoportokat jelez. A pozitív töltés ugyanakkor népszerűséget fed fel, összekötöttséget jelöl.

Az egyes osztályokban a következőképpen oszlanak meg a diáknevek:

Osztály	Osztály- létszám	Fiú	Lány	Fiú	Név nélküli	
					Lány	Összesen
5. a.	29	15	14	2	3	5
5. b.	25	13	12	–	–	–
6. a.	31	13	18	–	4	4
6. b.	35	19	16	1	13	14
7. a.	22	11	11	1	–	1
7. b.	35	17	18	–	3	3
8. a.	26	20	6	2	4	6
8. b.	23	14	9	–	3	3
Összesen:	226	122	104	6	30	36

A nevek betűrendes felsorolása

<i>Acél</i>	Bali	<i>Benőke</i>
<i>Áginkai</i>	<i>Balek</i>	<i>Berezegi</i>
<i>Aljonka</i>	<i>Bandi (3)</i>	<i>Beszi</i>
<i>Ancu</i>	<i>Bandej</i>	<i>Bibi</i>
<i>Ando</i>	<i>Barbaru (fiú)</i>	<i>Biga-csiga</i>
<i>Alíz</i>	<i>Beki</i>	<i>Biri(ke)</i>
<i>Baki</i>	<i>Benczi</i>	<i>Bodza</i>
<i>Bakó</i>	<i>Benő</i>	<i>Boros</i>

Borsi	Karesz (2)	Pöce
Bubó	Karpa	Prinyosz
Bűzborz	Kekukk	Prosztata
Cucu	Kera	Puce
Cse	Kerti törpe (2)	Pucsi
Csibor	Kenga	Pufi
Csíkos	Kingusztí	Puka
Csocsa	Kisbé	Pucus
Csombék	Kittedli	Reczki
Csőpi	Kokasz	Rencsacsca
Csuklós	Koki	Renita
Csülök	Kondi bá'	Ricsi
Dagadt	Korhadt Lulu	Rikiki
Dara	Kori	Ríta baba
Didi	Kóró	Ritka
Dili-Dali	Kornéliusz	Rómeó
Dodó	Koszi	Rubó(-i)
Doja	Kosztya	Ruszkí
Döme (3)	Kucus	Simi
Dugó	Kukac	Sinyó
Dumi	Ladziga	Skála
Dzsozi	Lapos	Sosi
Dzsodi	Lászi	Stróh
Dzsudi	Lebbencs	Stubi
Egér	Lecsó (2)	Süni
Encsi	Leo	Söndör
Eper	Ludi	Szabszi
Ercsacsca	Lukasz	Szandra
Fafej	Luki	Szasza
Farkinca	Mac-mac	Szecska
Fazsó	Májkrem (Májszi)	Szegő
Feco	Mákos	Szekér
Fekusz	Manyi	Szelep
Figi	Mekk Elek	Szilva
Fika	Mésza	Szíszi
Fjodor Ivanovics	Migő	Szaszó
Friss	Mika	Szuzi
Füci	Mini	Szücske
Gabesz	Mogyoró	Taki(2)
Gerzson	Mucus	Tata
Gigi	Ninó	Tekla
Gina	Nemecsek	Tudós
Gizi (fiú)	Noszev	Tutyó
Gotti (2)	Nyúl Béla	Tücsök
Gusztí	Orion	Tündér Lala
Gyime	Ocse	Ursi (Ursula)
Hípóreklám	Öcsi	Vanczi
Hohó	Pacal	Vandál Bandi
Holle	Pala	Vályuci
Honi	Papír	Vica
Nornyi	Pempő(ke)	Vicus
Ilmarinen	Pepe (2)	Vigyori
Izom	Peppu (2)	Vikseny
Izsoj	Peterka dr.	Zaba
Jaki (Jakimó)	Petya	Zénó
Janicsár	Piki	Zigi
Juci	Pisa	Zotya
Júlia	Pitesz	Zsófa
Juszuf	Pocsa	Zsolesz
Kacsca	Polgi	Zsombék
Kádi	Poppi	Zsozsó
Kajla	Pova	Zsuga Bubus

Munkámban feldolgoztam a tanulók keresztnévanyagát is. Figyelemre méltó, hogy melyek a ma divatos keresztnévek, ugyanakkor sajnálatos tény, hogy egyre kevesebb gyermek kapja a régi szép magyar neveket. Pl. a 104 kislány között mindössze 1 *Mária*, 2 *Zsófia*, 1 *Katalin* van, Ilona és Erzsébet nevű kislány nincs. A 122 fiú között inkább található régen is divatos név: 9 *Gábor*, 5 *György*, 6 *László*, 13 *Péter* (ez ma is kedvelt név), 6 *Zoltán*. Az újabb nevek közül nagyon kedvelt az *Attila* (7), *Norbert* (4), *Roland* (3), *Zsolt* (9). Különlges nevű tanulónk is van néhány: *Márk*, *Martin*, *Zsombor*.

A keresztnévek betűrendes, számszerű felsorolása

Leánynevek:

<i>Abigél</i>	1	<i>Kitti</i>	1
<i>Ágnes</i>	7	<i>Klára</i>	1
<i>Ágota</i>	2	<i>Krisztina</i>	4
<i>Alexandra</i>	2	<i>Lili</i>	1
<i>Andrea</i>	5	<i>Mária</i>	1
<i>Anikó</i>	4	<i>Marianna</i>	1
<i>Anita</i>	2	<i>Márta</i>	2
<i>Annamária</i>	3	<i>Mónika</i>	4
<i>Beáta</i>	3	<i>Nikoletta</i>	1
<i>Beatrix</i>	1	<i>Nóra</i>	2
<i>Dóra</i>	2	<i>Renáta</i>	1
<i>Edina</i>	1	<i>Rita</i>	4
<i>Emese</i>	1	<i>Roberta</i>	1
<i>Enikő</i>	1	<i>Szilvia</i>	5
<i>Erika</i>	2	<i>Tímea</i>	3
<i>Eszter</i>	1	<i>Tünde</i>	2
<i>Éva</i>	1	<i>Vanda</i>	1
<i>Gabriella</i>	6	<i>Viktória</i>	1
<i>Gyöngyi</i>	1	<i>Zita</i>	2
<i>Henriett</i>	4	<i>Zsófia</i>	2
<i>Ibolya</i>	1	<i>Zsuzsanna</i>	5
<i>Ildikó</i>	2	<i>Összesen: 104</i>	
<i>Judit</i>	3		
<i>Katalin</i>	1		
<i>Kinga</i>	2		

Fiúnevek:

<i>Ákos</i>	1	<i>Márk</i>	1
<i>András</i>	2	<i>Martin</i>	1
<i>Árpád</i>	1	<i>Máté</i>	1
<i>Attila</i>	7	<i>Mihály</i>	1
<i>Balázs</i>	1	<i>Norbert</i>	4
<i>Béla</i>	2	<i>Pál</i>	1
<i>Csaba</i>	5	<i>Péter</i>	13
<i>Endre</i>	1	<i>Rezső</i>	1
<i>Ferenc</i>	1	<i>Róbert</i>	4
<i>Gábor</i>	9	<i>Roland</i>	3
<i>Gergely</i>	1	<i>Sándor</i>	2
<i>György</i>	5	<i>Szabolcs</i>	1
<i>Gyula</i>	3	<i>Tamás</i>	6
<i>Imre</i>	2	<i>Tibor</i>	2
<i>István</i>	2	<i>Viktor</i>	1
<i>János</i>	3	<i>Zoltán</i>	6
<i>József</i>	4	<i>Zsolt</i>	9
<i>Károly</i>	1	<i>Zsombor</i>	1
<i>Kornél</i>	2	<i>Összesen:</i>	122
<i>Krisztián</i>	2		
<i>Lajos</i>	3		
<i>László</i>	6		

PUCSOK LÁSZLÓNÉ